

Lisätiedot:

ympäristöpäällikkö Anna-Lena Granlund-Blomfelt, puh. 050-323 6269
etunimi.sukunimi@kauniainen.fi

Liito-orava on runsastunut pääkaupunkiseudulla tuntuvasti 2000-luvun puolella. Uusia elinalueita on löydetty pienistäkin taajametsikoista, joiden puuston rakenne on liito-oravalle sopiva ja joista on puustoiset yhteydet muihin metsikköihin. Kauniaisten alueella ensimmäiset havainnot lajista tehtiin keväällä 2006 ja vuonna 2008 tehdyssä koko kaupungin kattaneessa selvityksessä liito-oravan jätöksiä löydettiin kahdelta alueelta. Kymmenen vuotta sitten Kauniaisissa tunnettiin neljä liito-oravan asuttamaa metsikköä. Keväällä 2014 tehty koko kaupungin kattava selvitys paljasti elinalueiden määräksi 17. Havaintoja tehtiin eri puolilla kaupunkia, eniten Kasavuoren alueella ja Gallträskin ympäristössä. Kaupunkilaistunein liito-orava oli asettunut rautatieaseman liepeille.

Vuoden 2014 jälkeen Kauniaisissa on tehty useita kaava-alueiden liito-oravaselvityksiä, mutta koko kaupungin liito-oravatilannetta ei ole tutkittu uudelleen. Kauniaisten kaupunki tilasi keväällä 2021 Ympäristösuunnittelu Enviro Oy:ltä työn, jossa tarkistettiin kaikki tunnetut liito-oravaesiintymät kaupungin alueella ja etsittiin uusia elinympäristöjä lähinnä kaupungin omistuksessa olevilta metsäalueilta. Lisäksi toimeksiantoon kuului liito-oravan tarvitsemien kulkuyhteyksien kartoittaminen.

Liito-orava on luonnonsuojelulain (1096/1996, jäljempänä LSL) nojalla rauhoitettu laji ja se mainitaan EU:n luontodirektiivin liitteessä IV (a) Liito-orava on tärkeänä pidetty eläinlaji, joita koskee EU:n lajisuojelua koskevat erityissäännökset, kuten lajin lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittämis- ja heikentämiskielto (LSL 49 §).

Liito-oravan elintavat

Liito-oravat syövät kesällä lehtipuiden lehtiä ja syksyllä sekä talvella ha-vupuiden silmuja ja lehtipuiden norkkoja (Hanski ym. 2001). Liito-orava suosii varttuneita tai iäkkäitä kuusivaltaisia metsiä, joissa on järeitä kuu-sia, kolohaapoja suoja- ja pesäpaikoiksi sekä ruokailua varten lehtipuuta, kuten koivuja, haapoja ja leppiä. Ruokailuun sopivat myös lähistöllä kas-vavat lehtipuustoiset nuoret metsät ja rantalepikot. Liito-oravan suosimat alueet ovat usein metsien reunoissa, esimerkiksi peltojen laiteilla ja lehtomaisilla rinteillä, joissa kasvillisuus on ympäristöä rehevämpää ja ruo-kailupuiksi sopivaa lehtipuustoa on runsaasti tarjolla. Kauempana reunasta liito-oravia tapaa varmimmin metsäpurojen varsilla.

Kaupunkialueilla liito-oravat elävät pienissäkin, jopa alle hehtaarin laajui-sissa asutuksen lomassa olevissa metsäsaarekkeissa, joista on puustoi-nen kulkuyhteys muille metsäkuviolle. Kaupunkien liito-oravat suosivat varttuneita metsiköitä, joissa on monipuolinen, erikäisistä lehtipuista koostuva ylispuusto, tiheähkö alispuusto ja ainakin jonkin verran järeitä kuusia. Puistomaiseksi harvennetuista metsistä, kalliomänniköistä, nuo-rista metsistä ja puhtaista lehtipuumetsistä liito-oravia ei yleensä tavata.

Liito-oravat liikkuvat pääasiassa öisin, eivätkä ne ole arkoja ihmistä koh-taan. Sekä Espoosta että Kauniaisista liito-oravan jätöksiä on löytynyt mm. kerrostalojen

pihapuiden ja kadunvarsipuiden tyviltä, kuusiaitojen alta ja rakennettujen puistoalueiden reunoista. Liito-orava valitsee pesä- tai päivälepopaikakseen yleensä haavassa olevan vanhan käpytikan ko-lon. Pesä voi sijaita myös kuusen oksistoon rakennetussa oravanpesäs-sä, linnunpöntössä tai joskus rakennuksessakin. Liito-oravan ydinalueella on yleensä useita pesäpaikkoja. Liito-oravanaaras synnyttää poika-sensa keväällä.

Liito-oravia näkee lajin elintapojen vuoksi harvoin. Yleensä ainoana merkinä liito-oravasta ovat puiden tyviltä löytyvät keltaiset riisinjyvän kokoiset ulostepapanat. Papanoita löytyy helpoiten kevättalvella ja ke-väällä. Jätökset paljastavat liito-oravan asuttaman alueen, mutta niistä ei voi päätellä alueella elävien liito-oravien määrää, sukupuolta tai ikää. Papanoista voidaan päätellä vain se, että liito-orava on liikkunut alueella ja mahdollisesti ruokaillut siellä ja/tai viettänyt aikaansa kolossa, risu-pesässä tai tiheäoksaisessa kuusessa.

Liito-oravat Kauniaisissa

Selvityskohteina olivat kaikki aiemmin tunnetut liito-oravan elinalueet sekä muut kookkaita kuusia tai haapoja kasvavat, vähintään puolen heh-taarin laajuiset metsäkuviot. Myös korttelialueiden sisällä olevia varttuneita sekapuumetsiköitä ja isojen kuusten ryhmiä tarkistettiin. Aidatuilla, yksityiskäytössä olevilla pihamailla ei käyty. Pihojen reunoista tarkistettiin joitakin kookkaita puita kiikaroimalla papanoita aidan takaa.

Keväällä 2021 liito-oravan jätöksiä löytyi kaikkiaan 18 metsäkuviolta. Näistä 11 löytyi kolopuu, jota liito-orava oli jätöksistä päätelleen käyttänyt pesäpaikkanaan. Aiemmin asuttuna olleista kohteista neljä vaikutti tyhjiltä. Niistä yhden luonnonolot olivat heikentyneet puuston harventamisen ja pesäpuun kaatumisen vuoksi. Muilla tyhjillään olleilla alueilla ei ollut tapahtunut muutoksia, joiden voisi olettaa vaikuttaneen liito-oravaan.

Liito-orava on melko lyhytikäinen eläin, ja hyvälaatuiset elinalueetkin voivat jäädä tyhjilleen ennen kuin uusi liito-orava asuttaa ne. Vain kah-den ydinalueen pinta-ala on pienentynyt kevään 2014 jälkeen rakenta-misen tai puuston käsittelyn takia. Molemmista liito-orava tavattiin edel-leen. Suurin osa löytöpaikoista on reheviä, kuusivaltaisia rinnelehtoja. Useita löytöjä tehtiin myös asuinalueisiin rajautuvista, varttunutta seka-puustoa kasvavista metsälaikuista.

Kauniaisten liito-oravakanta on tiheä (kolme liito-oravan asuttamaa met-säkuviota/km²). Kevään 2021 inventoinnissa laji jäi tapaamatta vain muutamasta soveliaan näköisestä metsäkuviosta lähinnä Kasavuoren alueella. Kauniainen on liito-oravalle suotuisaa ympäristöä, sillä kaupun-gissa on laajoja, varttunutta puustoa kasvavia metsäalueita ja liito-oravan kulkuyhteydeksi hyvin sopiva viheralueverkosto. Pientalo-valtainen asutus runsaine pihapuineen suosii myös liito-oravan esiintymistä, sillä rakennetut alueet eivät muodosta ylitse-pääsemättömiä kulkuesteitä.

Liito-oravalle sopivien kulkuyhteyksien säilyttäminen on tärkeää liito -oravakannan säilymiselle. Espoo on vuonna 2018 selvittänyt kuntarajoja ylittävien liito-oravien kulkuyhteyksien tarkastelun naapurikuntiansa kanssa. Vuoden 2021 Kauniaisten liito-oravaselvityksessä myös edellä mainittuja rajanylitysreittien toimivuutta sekä kriittisiä kohtia tarkasteltiin kaupungin sisäisten kulkuyhteyksien kanssa.

Kauniaisten päivitetty liito-oravaselvitys liitteenä (raportti tullaan lisäämään myös kaupungin nettisivuille).

Puidenkaatojen ja rakentamisen yhteensovittaminen liito-oravan kanssa

Asukkaiden puunkaatosuunnitelmiin sekä rakentamiseen liittyvien puus-tokatselmusten yhteydessä kunnossapito sekä kaupunginpuutarhuri huomioivat mm. liito-oravan kulkureittejä sekä elinpiiriä. Rakennushankkeiden osalta pyritään jo suunnitteluvaiheessa ohjaamaan hanketta niin, että esim. liito-oravan ruokailu – ja oleskelupuiksi luokiteltuja puita voitaisiin säästää tontilla. Ympäristötoimi tekee arvion esitetyn toimenpiteen ja liito-oravan elinpiirin yhteensovittamiseksi ja kehottaa tarvittaessa hakijaa tekemään lisäselvityksiä asian tiimoilta.

Ympäristötoimen liito-oraviin liittyvät lausunnot sekä ne myönnetyt maankäyttö- ja rakennuslain 128 §:n mukaiset maisematyöluvut, jossa puita esitetään kaadettavaksi liito-oravan ydinalueen tai elinpiirin yhteyteen, lähetetään tiedoksi Uudenmaan ELY-keskuksen luonnonsuojelu-asioita hoitavalle viranhaltijalle. Luonnonsuojelulain varsinaisena valvon-taviranomaisena ELY-keskuksen edustajilla on oikeus lausua asiassa toisin kuin ympäristöpäällikkö ja he voivat tarvittaessa vaatia lisäselvityksiä tai toimenpiteitä rakentamisen ja liito-oravan elinympäristön yhteensovittamiseksi tai edellyttää luonnonsuojelulain 49 §:n poikkeamisen hakemista. Yksittäisten ruokailu- ja oleskelupuiden poistoon on tapauskohtaisesti annettu lupa, kun on katsottu että em. ei heikennä lajin elinpiiriä. Pesäpuun hävittämiselle ei Kauniaisten alueella ole myönnetty poikkeamista. Kaupungin ympäristötoimi ja Uudenmaan ELY-keskuksen edustajat tekevät tarvittaessa myös yhteisiä katselmuksia maastossa saadakseen paremman yleiskuvan liito-oravan elinympäristöstä.

Liito-oravan suojelu on huomioitu myös kaupungin tulevassa luonnon-hoitosuunnitelmassa vuosille 2022-2031 (kaupungin metsien hoitosuunni-telma). Myös kaupunkisuunnittelun ja asemakaavoituksen yhteydessä liito-oravan elinpiiriä huomioidaan ja kaavoitusprosessin aikana tehdään lisäselvityksiä ja vaikutusarviointeja lajin suotuisan suojelutason saavuttamiseksi.

Yhdyskuntatoimen johtaja Marianna Harju:

Yhdyskuntavaliokunta merkitsee kaupungin päivitetyn liito-oravaselvityksen tiedoksi.

Päätös:

Päätösehdotus hyväksyttiin.

Oheismateriaali:

Kauniaisten liito-oravaselvitys 2021- raportti